

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Speculativæ Scholasticis Prælectionibus Et Exercitiis Accommodatæ Libri IV

Haunold, Christoph

Ingolstadii, 1678

Contr. V. Vtrum dari possit pura omissio libera.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82733)

eundem, quia liberè eum omitteret. *¶* Etiam si uterque actus sit formaliter liber, est tamen actus imperans reflexus supra alterum, & est efficax volitio illius: quapropter ex vi cognitionis taliter proponens objecta tum actus imperantis, tum actus imperati, necessitatur voluntas ad hoc disjunctum, ut vel utrumque eliciat, vel utrumque omittat; & quia actus imperans essentialiter præsupponit huiusmodi cognitionem, ideo actus imperans nunquam potest poni sine imperato. Econtra verò, quia posset dari cognitio proponens objecta soli actus imperati, ideo iste posset poni sine actu imperante. Est ergo inter hos actus connexio non mutua. Quidam moderni, inhaerentes principijs P. Martini Esparza, negant hanc connexionem non mutuam, arbitantes omnem actum reflexè per alium actum volitum, habere se pro posteriori naturæ, & carere formali libertate, inducti fortassis à citato Authore, qui locis suprà citatis, & passim alibi, hoc ipsum videtur supponere, non distinguens inter Imperium propriè & impropriè dictum. Verum hanc connexionem non mutuam, eodem prorsus modo, quo nos eam tradidimus, admittit tandem q. 38. de Merito, in Responsione ad 7. his verbis: *Quod si quis alterum ex duobus actibus purè comitantibus invicem, absque ullo inter se ordine causalitatis & naturæ, seu realis durationis, velit dicere Imperantem, & alterum Imperatum, propter NB. connexionem non mutuam eorum inter se, nihil contradico quoad meritum peculiare actus tum imperati, tum imperantis eo sensu.* Hæc verba si legissent, non habuissent causam dicendi, quòd qui habet generalem voluntatem servandi omnia præcepta, & eodem instanti advertit ad obligationem credendi aliquam revelationem Dei, quòd inquam vi illius prioris actus, non posset esse formaliter libera pia affectio credendi, quòd est omnino falsum. Sed ejus impugnatio aliò reservatur.

218. Urgebis. Possèt aliquis sibi imperare eodem actu, & pro eodem instanti, actum fidei circa amabilitatem Dei, & ipsum actum Charitatis: hoc casu sicut actus fidei esset prior naturâ quàm actus Charitatis, ita etiam esset prior naturâ ille actus imperans, utpote qui poneretur secundum nos in illo signo, quo poneretur pia affectio fidei. Ad hanc replicam rectè responderet Card. Pallavicinus, non posse imperari aliquem actum voluntatis pro priori signo naturæ ad illud ipsum dictamen rationis quo dirigendus est actus imperatus: sicut enim in illo priori signo bonitas actus imperati mihi necdum representatur vno potius quàm alio modo quo representari posset, ita voluntas non potest se pro tunc determinare ad amorem ipsius actus. In nullo ergo signo potest imperari nisi ille actus voluntatis, ad quem eliciendum est voluntas sufficienti cognitione instructa pro illo ipso signo. Benè itidem advertit idem Cardinalis, quòd communiter actus imperans fidem, præcedat tempore, quia est voli-

tio excitandi species de objecto, quæ excitata communiter sit posteriore tempore.

219. Quæres, cur possit volitio alicujus actus præcedere tempore ipsam cognitionem directivam illius actus, non autem possit præcedere pro priori naturâ. *¶* Disparitatem esse, quia si Imperium præcedat tempore, non tollit cognitione imperata utilitatem ad constituendam indifferentiam voluntatis ad volendum vel non volendum objectum per illam cognitionem positum, adeoque relinquit potestatem revocandi volitionem ipsius actus, & non ponendi illum actum, qui priori tempore placuerat: at verò si pro eodem instanti reali, & quidem pro priori naturâ poneretur volitio alicujus cognitionis directivæ, & etiam ipsius actus dirigendi, cognitio imperata non esset amplius utilis ad constituendam indifferentiam voluntatis ad volendum vel nolendum actum, quia non potest voluntas in eodem instanti reali aliquid velle pro priori signi naturâ, & idem nolle pro posteriori: cum priori & posteriori signum naturæ sint in eodem instanti reali.

220. Obijciunt. 1. Si Volitio libera essentialiter respicit non solum motiva impellentia, sed etiam retrahentia, sequitur motiva retrahentia non reddere amorem objecti difficiliorem, quàm esset, si illa motiva retrahentia non apperent: consequens videtur absurdum ex terminis: ideo enim dicuntur retrahentia, quia retrahunt ab amore, & quasi remoram injiciunt voluntati, ne faciliè prorumpat in amorem oppositi. Sequela verò probatur, quia sine motivis retrahentibus implicat elici actum qui respiciat essentialiter illa motiva: ergo sine illis penitus non posset elici, nedum facilius. *¶* Distinguendo sequelam: loquendo de hoc determinato amore, qui nunc elicitur, concedo; loquendo de amore illius objecti in genere, & præsciendendo ab amore libero vel necessario, negotio absentibus enim motivis retrahentibus, elicitur amor necessarius, qui esset summè facilis.

CONTROVERSIA V.

Utrum dari possit pura Omisio libera.

221. *Q*uestionem hanc prolixè disputavi, negativè respondendo in libello de anima rationali c. 5. a. 5. Breviùs nunc eam expeditam, virgendo specialiter argumenta fundata in doctrina præcedentis Controversiæ, quòd libertas sit actui essentialis.

DICO ergo, non esse possibilem puram omissionem liberam. Conclusio hæc habet expeditam probationem in sententiâ Recentiorum admodum famosa, quòd omnis negatio debeat esse realiter identificata cum aliquo positivo; quo principio supposito, probatur faciliè Conclusio. Pura omisio libera, hoc ipso quia est libera, est à

est à voluntate hominis eo modo quo est libera : ergo si est negatio libera, & omnis negatio debet identificari cum aliquo positivo, debet hæc omis- sio identificari cum aliquo positivo liberè produ- cto à voluntate hominis ; sed homo nihil positi- vum liberè producit nisi actum voluntatis : er- go omisio libera debet identificari cum actu vo- luntatis : ergo hoc ipso non est pura omisio. Hac vna probatione contentus est Card. Palla- vicinus, qui primus principium illud ex P. An- tonio Perez desumptum excoluit.

221. Verum, quia, meo quidem iudicio, Conclusio certior est illo fundamento, neque hic excessus certitudinis fundatur in aliqua re- velatione divina, propter quam in pluribus ca- sibus Conclusio Theologica certior est, quam quæcunque ejus discursiva probatio, ideo de alia ratione naturali circumspiciendum est.

222. Probatum itaque Conclusio breviter hoc modo. Omne exercitium liberum involuit victoriam duplicem : vnam qua vincitur volun- tas ab objecto ; Alteram, qua vincitur objectum à voluntate. Est enim inter duo opposita & in- comparabilia objecta electio vnius præ alio, ad- eoque alterius reprobatio : quatenus ergo vo- luntas eligit vnum, vincitur à motivo propter quod eligit ; quatenus verò reprobat alterum, vincit voluntas illud motivum, quod in alteram partem inclinabat : ergo debet semper interve- nire actus positivus. Antecedens declaratum est Controv. precedente. Consequentia probatur. Debet intervenire aliquid, quod non interve- niret, si Deus, posito toto actu primo proximo, nollet concurrere ad vllum actum, adeoque o- misio tunc non esset libera, quia tunc nulla es- set victoria : sed hoc aliquid non potest esse ni- si aliquid positivum, vt per se manifestum est. Ergo debet intervenire actus positivus.

224. Dices. Negationem in vno casu dif- ferre specie à negatione qua esset in altero casu, non quidem per ordinem ad terminos negatos diversos, sed per ordinem ad diversas causas seu principia, à quibus illæ negationes dependerent ; vna enim penderet à decreto non concurrendi ad vllum actum, altera penderet à decreto in- differente : vna respiceret diversa motiva quàm altera &c.

Sed Contra. Mihi est penitus impercepti- bile, quomodo possit pura negatio differre spe- cie ab alia pura negatione, nisi per ordinem ad diversos terminos positivos negatos. Quid enim est pura negatio nisi mera alicujus positivi subla- tio ? Quidquid ergo habet aliud prædicatum spe- cificum quàm sublationis, jam hoc prædicatum erit aliquid positivum, alioquin non habeo am- plius vllam regulam distinguendi purum nega- tivum à positivo in genere.

225. Confirmatur : Voluntas non minùs debet posse reddere rationem de sua libera omis- sione, quàm de commissione. pro ratione au- tem redditur motivum propter quod omisit : er-

go voluntas experitur se ad omittendum move- ri tali motivo : atqui pura omisio non cadit di- rectè sub experientiam, sed tantum indirectè & abusiè, hoc est, non experiendo vllum actum dicimur experiri negationem actus, sicut nihil videndo aut audiendo, dicimur videre tenebras, audire silentium : ergo omisio libera in quan- tum cadit sub experientiam, est proculdubio qua- dam vitalis tendentia in suum motivum.

226. Hinc facilè rejicitur quorundam ima- ginarium effugium, dum ajunt, hoc quod est pu- ram omisionem moveri à motivo A. non esse aliquid absolute de presenti, sed esse meram veritatem conditionatam, scilicet : quod si non cognosceretur motivum A. non poneretur omis- sio. Nam contra est, quia nos non experimur hujusmodi veritates conditionatas, nisi in quan- tum experimur aliquid habens connexionem cum hujusmodi veritate : ergo debet esse aliquid de presenti.

227. Objicies 1. Qui potest id quod est plus, potest etiam id quod est minus : sed minus est omittere sacrum nullum actum eliciendo, quàm omittere eliciendo positivam nolitionem : ergo qui potest elicere nolitionem, potest abstinere ab omni actu. 2. Distinguendo majorem : si absint causæ determinantes ad id quod est plus, concedo majorem, si adsint, nego majorem. v. g. minus est, audire vnum solum cantantem, quàm audire decem simul cantantes ; & tamen quando decem simul clamant, non est in pote- state auris applicatæ audire vnum sine ceteris. Quando ergo sunt applicata motiva nolendi, non potest voluntas abstinere ex motivo, quin moveatur, & sic positivè agat.

228. Objicitur 2. In nostra sententia rol- litur recepta apud Theologos divisio libertatis in libertatem *Contrarietatis*, & libertatem *Contra- dictionis*. Prior enim dicitur esse ad actus con- trarios, posterior verò ad extrema contradictoria, scilicet ad actum, & ad negationem actus : atqui per nos semper intervenit libertas ad actus con- trarios, & alteruter debet necessariò poni : ergo nunquam dabitur pura libertas *contradictionis*. Re- spondetur, discrimen inter illas libertates esse hoc, quod libertas *contrarietatis* sit ad actus ex motivis contrariis circa idem objectum materia- le, ad amorem & ad odium, libertas verò contra- dictionis sit ad extrema contradictoria non immediatè, sed mediatè, nempe ad Amorem & nolitionem amoris, seu, ad volendam negatio- nem amoris.

229. Objicitur 3. Qui elicit actum Vo- luntatis minùs intensum circa aliquod objectum, v. g. vt quatuor, cum posset elicere intensiorem vt quinque, habet omisionem liberam quinti gradus, & tamen non habet aliquem actum in- composibilem cum quinto gradu : ergo tunc datur omisio quinti gradus : ergo posset dari o- misio totiùs actus ; quia utrobique militat ea- dem argumenta. 2. Distinguendo majorem &

minorem. Si adest cognitio representans simul cum amabilitate objecti directi, aliquam rationem mali, absterrentem ab intensione ut quinque, concedo maiorem, & nego minorem, ac dico, tunc adest actum positivum, quo dico: *nolo me nimium intendere*. Si verò non adest talis cognitio de difficultate intensionis, prout vel nunquam vel raro adest, tunc nego maiorem & ejus hypothesein, ac dico voluntatem tunc elicituram intensionem ut quinque, quia posito quodd se solvat in prosecutionem objecti, toto impetu quo vigore cognitionis potest, fertur in illud.

Eodem modo solvitur aliud argumentum de omissione actus imperantis reflexi. Respondetur enim, quodd quando non adest cognitio sufficiens ad imperium, non omittatur liberè, sed necessariò: quando autem adest cognitio sufficiens, tunc vel elicitur actus imperans cum imperato, vel elicitur notitia actus imperati, juxta dicta paulò superius de actu imperante & imperato.

☉(0)☉

C A P V T IV.

DE MORALITATE ACTVVM HVMANORVM, EORVMQUE REGVLA PROXIMA.

230. **A**ctus Moralis est actus voluntatis liber, elicitus cum advertentia rationis ad aliquam primam & universalem regulam nostrorum actuum, in ordine ad ultimum nostrum finem; hoc est: cum advertentia ad regulam vel precipientem, vel consulentem, vel permittentem, vel prohibentem.

Hinc facile resolvitur quaestio, utrum moralitas sit forma distincta ab omni entitate physica. Fuerunt enim, qui putarent non posse aliter explicari divisionem actus in actum physicum & moralem, nisi dicatur, moralitatem consistere in aliquo non physico, vel certe aliquid illi superaddere non physicum, adeoque consistere in Ente rationis.

231. Verum hæc sententia cum pluribus similibus philosophicis, jam est antiquata. Cum enim hujus ipsius entis rationis fundamentum assignandum sit, convertibile cum illo, & quod in actu physico non reperiatur, jam habetur antea denter ad omne ens rationis diversificatio actus moralis à physico: quid ergo superaddendum est Enti rationis?

232. Discrimen autem inter actum physicum & moralem jam est indicatum. Discrepant enim merè per considerationem extrinsecam: quatenus enim actus consideratur secundum se, substat considerationi physicae, quatenus consideratur in ordine ad dictamen rationis, & ut conferens ad ultimum finem, vel ab eo abducens, substat considerationi morali.

233. Duplex autem datur regula nostrorum actuum, proxima, & remota. Regula proxima est ipsum dictamen rationis practicum, quo judicamus, ex gr. *mentiri esse inhonestum, subvenire egeno esse honestum*. Regula remota est ipsa moralitas objectiva; & est sita in ipso objecto volibili quotali, neque enim mendacium est inhonestum,

quia ratio dicitur, sed e contra, ideo ratio dicitur esse inhonestum, quia à parte rei, nemine affimante, inhonestum est. Itaque dictamen rationis est quasi applicatio objectivæ moralitatis; ac proinde fundamentalis seu prima regula omnis moralitatis existit in objecto illius dictaminis, indeque dictamen vocatur *Regula proxima*, Moralitas verò objectiva vocatur *Regula Remota seu prima*. Vtraque Regula pluribus examinanda est. Incipiendum à Regula proxima, quæ vocatur *Conscientia*, ad quam discutiendam non prerequisite accurata & metaphysica notitia regule remotæ, sed interea sufficit notitia quardam vulgaris, quam omnes facile habent.

CONTROVERSIA I.

An dictamen practicum possit esse erroneum, vel inevidens.

Quæritur, an aliquod dictamen erroneum possit esse proxima Regula actus boni moralis.

234. Communis est sententia negativa. P. Granadus *contr. 2. rr. 12. d. 3. s. 4.* assentit quidem probabile esse, semper intervenire, saltem virtualiter, judicium evidens, quando homo bene operatur, non loquitur tamen satis universaliter, sed tantum de actu bono. Cardinalis de Lugo *disput. 10. de fide. s. 2. n. 28.* supponit communem sententiam ut certam. *Non peccatur*, inquit, *sine cognitione evidenti obligationis*, vel certè obligationis inquirendi. P. Martinus Esparza *q. 22. in fine*, sic habet. *Ultimum dictamen conscientie semper est evidens, & evidens conforme voluntati divinae, nec potest illi subesse falsum, uti clarius apparebit in duplici questione sequenti.* Verum lectis & relectis sequentibus questionibus, non invenio maiorem declarationem, sed semper